TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2022. gada 1. augustā *

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedība – Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Direktīva 2010/64/ES – Tiesības uz mutisko un rakstisko tulkojumu – 2. panta 1. punkts un 3. panta 1. punkts – Jēdziens "būtisks dokuments" – Direktīva 2012/13/ES – Tiesības uz informāciju kriminālprocesā – 3. panta 1. punkta d) apakšpunkts – Piemērošanas joma – Netransponēšana valsts tiesībās – Tieša iedarbība – Eiropas Savienības Pamattiesību harta – 47. pants un 48. panta 2. punkts – Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija – 6. pants – Nosacīta brīvības atņemšanas soda piespriešana – Ar nosacītu notiesāšanu saistīto pienākumu neizpilde – Būtiska dokumenta tulkojuma nenodrošināšana un mutiskā tulka nepiedalīšanās tā sagatavošanā – Nosacītas notiesāšanas atcelšana – Ar šo atcelšanu saistītu procesuālo aktu rakstiska tulkojuma neesamība – Ietekme uz minētās atcelšanas spēkā esamību – Procesuālo noteikumu pārkāpums, kas izraisa relatīvu spēkā neesamību

Lietā C-242/22 PPU

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. panta, ko *Tribunal da Relação de Évora* (Evoras apelācijas tiesa, Portugāle) iesniedza ar 2022. gada 8. marta lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2022. gada 6. aprīlī, kriminālprocesā pret

TL,

piedaloties –

Ministério Público,

TIESA (pirmā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*], Tiesas priekšsēdētājs K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], Tiesas priekšsēdētāja vietnieks L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], kas pilda pirmās palātas tiesneša pienākumus, tiesnese I. Ziemele (referente) un tiesnesis A. Kumins [*A. Kumin*],

ģenerāladvokāts: M. Kamposs Sančess-Bordona [*M. Campos Sánchez-Bordona*],

sekretāre: M. Ferreira [*M. Ferreira*], galvenā administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2022. gada 27. jūnija tiesas sēdi,

* Tiesvedības valoda – portugāļu.

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

– TL vārdā – *L. C. Esteves*, *advogado*,

– Portugāles valdības vārdā – *P. Almeida*, *P. Barros da Costa* un *C. Chambel Alves*, pārstāvji,

– Eiropas Komisijas vārdā – *B. Rechena* un *M. Wasmeier*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2022. gada 14. jūlija tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2010/64/ES (2010. gada 20. oktobris) par tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā (OV 2010, L 280, 1. lpp.) 1.–3. pantu, kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2012/13/ES (2012. gada 22. maijs) par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā (OV 2012, L 142, 1. lpp.) 3. pantu.

2 Šis lūgums ir iesniegts strīdā starp TL un *Ministério Público* (Prokuratūra, Portugāle) par sekām, ko izraisa mutiskā tulka dalības nenodrošināšana un dažādu ar kriminālprocesu pret TL saistītu dokumentu rakstiskā tulkojuma neveikšana.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Direktīva 2010/64

3 Direktīvas 2010/64 5.–7., 9., 14., 17., 22. un 33. apsvērumā ir noteikts:

“(5) Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas [, kas parakstīta Romā 1950. gada 4. novembrī (turpmāk “[ECPAK]”),] 6. pantā un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas [turpmāk “[Harta]”)] 47. pantā ir noteiktas tiesības uz taisnīgu tiesu. Hartas 48. panta 2. punktā ir garantēta tiesību uz aizstāvību ievērošana. Šajā direktīvā ir ievērotas šīs tiesības, un tā būtu atbilstīgi jāīsteno.

(6) Kaut gan visas dalībvalstis ir [ECPAK] puses, pieredze liecina, ka šis fakts vien ne vienmēr nodrošina pietiekamu uzticības pakāpi citu dalībvalstu krimināltiesību sistēmām.

(7) Lai stiprinātu savstarpējo uzticēšanos, konsekventāk ir jāīsteno [ECPAK] 6. pantā noteiktās tiesības un garantijas. Turklāt, izmantojot šo direktīvu un citus pasākumus, Savienībā arī jāturpina pilnveidot [ECPAK] un [Hartā] noteiktos minimālos standartus.

[..]

(9) Kopējiem minimālajiem noteikumiem būtu jāpaaugstina uzticība krimināltiesību sistēmām visās dalībvalstīs, kas savukārt padarītu efektīvāku tiesu iestāžu sadarbību savstarpējas uzticēšanās gaisotnē. Šādi kopēji minimālie noteikumi būtu jāpieņem attiecībā uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā.

[..]

(14) Tiesības uz mutisko un rakstisko tulkojumu tiem, kas nerunā tiesvedības valodā vai nesaprot to, ir paredzētas ECPAK 6. pantā, kā tas interpretēts Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā. Šī direktīva atvieglo šo tiesību piemērošanu praksē. Tālab šīs direktīvas mērķis ir nodrošināt aizdomās turēto vai apsūdzēto personu tiesības uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā, lai nodrošinātu to tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu.

[..]

(17) Ar šo direktīvu būtu jānodrošina bezmaksas un pienācīga lingvistiska palīdzība, lai aizdomās turētās vai apsūdzētās personas, kas nerunā valodā, kurā notiek kriminālprocess, vai nesaprot to, varētu pilnībā īstenot savas tiesības uz aizstāvību un lai tiktu nodrošināta lietas taisnīga izskatīšana.

[..]

(22) Saskaņā ar šo direktīvu mutiskais un rakstiskais tulkojums būtu jānodrošina aizdomās turēto vai apsūdzēto personu dzimtajā valodā vai jebkādā citā valodā, kurā šīs personas runā vai kuru tās saprot, lai ļautu tām pilnībā īstenot savas tiesības uz aizstāvību un lai nodrošinātu taisnīgu lietas izskatīšanu.

[..]

(33) Šīs direktīvas noteikumi, kuri atbilst [ECPAK] un [Hartā] garantētajām tiesībām, būtu jāinterpretē un jāīsteno atbilstīgi tām tiesībām, kas interpretētas atbilstīgajā Eiropas Cilvēktiesību tiesas un Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā."

4 Direktīvas 2010/64 1. panta "Priekšmets un darbības joma" 1. un 2. punktā ir noteikts:

"1. Ar šo direktīvu paredz noteikumus attiecībā uz tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera izpildes procesā.

2. Tiesības, kas minētas 1. punktā, attiecas uz personām no brīža, kad dalībvalsts kompetentās iestādes ar oficiālu paziņojumu vai kā citādi ir šīs personas informējušas par to, ka tās tiek turētas aizdomās vai ir apsūdzētas par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, līdz brīdim, kad process, tostarp attiecīgā gadījumā iztiesāšana un jebkādu pārsūdzību izskatīšana, ir pabeigts un ir galīgi noteikts, vai šī persona ir izdarījusi noziedzīgo nodarījumu."

5 Šīs direktīvas 2. pantā "Tiesības uz mutisko tulkojumu" ir paredzēts:

"1. Dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajām vai apsūdzētajām personām, kuras nesaprot attiecīgajā kriminālprocesā lietoto valodu vai nerunā tajā, nekavējoties tiek nodrošināts mutiskais tulkojums kriminālprocesā izmeklēšanas un tiesu iestādēs, tostarp policijas nopratināšanā, visās tiesas sēdēs un jebkādā starpposma uzklausīšanā.

2. Dalībvalstis nodrošina, lai vajadzības gadījumā nolūkā nodrošināt taisnīgu lietas izskatīšanu saziņai starp aizdomās turētajām vai apsūdzētajām personām un viņu advokātiem būtu pieejams mutiskais tulkojums, ja šī saziņa ir tieši saistīta ar pratināšanu vai uzklausīšanu tiesas procesā vai ar pārsūdzības vai citu procesuālo pieteikumu iesniegšanu.

[..]

5. Dalībvalstis nodrošina, ka saskaņā ar valsts tiesību aktos noteiktajām procedūrām aizdomās turētajām vai apsūdzētajām personām ir tiesības apstrīdēt lēmumu, ar kuru noteikts, ka mutiskais tulkojums nav vajadzīgs, un, ja mutiskais tulkojums ir bijis nodrošināts, ir iespēja sūdzēties par to, ka tulkojuma kvalitāte nav pietiekama, lai nodrošinātu taisnīgu lietas izskatīšanu.

[..]"

6 Minētās direktīvas 3. pantā "Tiesības uz būtisku dokumentu rakstisko tulkojumu" ir noteikts:

"1. Dalībvalstis nodrošina, lai aizdomās turētajām vai apsūdzētajām personām, kuras nesaprot attiecīgajā kriminālprocesā lietoto valodu, pieņemamā termiņā tiktu sniegts visu tādu dokumentu rakstiskais tulkojums, kuri ir būtiski, lai nodrošinātu, ka tās spēj īstenot savas tiesības uz aizstāvību, un lai nodrošinātu taisnīgu procesu.

2. Būtiskie dokumenti ietver jebkuru lēmumu par brīvības atņemšanu personai, jebkuru apsūdzību vai apsūdzības rakstu un jebkuru spriedumu.

3. Par to, vai kāds cits dokuments uzskatāms par būtisku, katrā konkrētajā gadījumā lemj kompetentās iestādes. Šādā nolūkā aizdomās turētās vai apsūdzētās personas vai viņu advokāti var iesniegt pamatotu lūgumu.

[..]

5. Dalībvalstis nodrošina, ka saskaņā ar valsts tiesību aktos noteiktajām procedūrām aizdomās turētajām vai apsūdzētajām personām ir tiesības apstrīdēt lēmumu, ar kuru noteikts, ka dokumentu vai tā fragmentu tulkojums nav vajadzīgs, un, ja tulkojums ir sniegts, ir iespējas sūdzēties par to, ka tulkojuma kvalitāte nav pietiekama, lai nodrošinātu taisnīgu lietas izskatīšanu.

[..]"

Direktīva 2012/13

7 Direktīvas 2012/13 5., 7., 8., 10., 19., 25. un 40.–42. apsvērumā ir noteikts:

"(5) Hartas 47. pantā un [ECPAK] 6. pantā ir noteiktas tiesības uz taisnīgu tiesu. Hartas 48. panta 2. punktā ir garantētas tiesības uz aizstāvību.

[..]

(7) Kaut gan dalībvalstis ir [ECPAK] puses, pieredze liecina, ka šis fakts vien ne vienmēr nodrošina pietiekamu uzticēšanās pakāpi citu dalībvalstu krimināltiesību sistēmām.

(8) Lai stiprinātu savstarpēju uzticēšanos, ir vajadzīgi sīki izstrādāti noteikumi par to procesuālo tiesību un garantiju aizsardzību, kas izriet no [Hartas] un no [ECPAK].

[..]

(10) Kopējiem minimālajiem noteikumiem būtu jāpaaugstina uzticēšanās krimināltiesību sistēmām visās dalībvalstīs, kas savukārt padarītu efektīvāku tiesu iestāžu sadarbību savstarpējas uzticēšanās gaisotnē. Šādi kopēji minimālie noteikumi būtu jāpieņem attiecībā uz informāciju kriminālprocesā.

[..]

(19) [..] kompetentajām iestādēm būtu nekavējoties mutiski vai rakstveidā jāinformē aizdomās turētie vai apsūdzētās personas par [viņu] tiesībām [..]. Lai minētās tiesības varētu praktiski un efektīvi īstenot, informācija procesa gaitā būtu jāsniedz savlaicīgi un ne vēlāk kā pirms aizdomās turētā vai apsūdzētās personas pirmās oficiālās pratināšanas [..].

[..]

(25) Dalībvalstīm būtu jānodrošina, lai, sniedzot informāciju saskaņā ar šo direktīvu, aizdomās turētajiem vai apsūdzētajām personām vajadzības gadījumā tiek nodrošināts rakstisks vai mutisks tulkojums valodā, kuru viņi saprot, saskaņā ar Direktīvā [2010/64] noteiktajiem standartiem.

[..]

(40) Šī direktīva nosaka minimālos noteikumus. Dalībvalstis var paplašināt šajā direktīvā noteiktās tiesības, lai nodrošinātu augstāku aizsardzības līmeni arī gadījumos, kas nav nepārprotami minēti šajā direktīvā. Aizsardzības līmenim nekad nevajadzētu būt zemākam par standartiem, kas noteikti [ECPAK], kā interpretēts Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā.

(41) Šajā direktīvā ir ievērotas pamattiesības un principi, kas atzīti [Hartā]. Jo īpaši šīs direktīvas mērķis ir veicināt tiesības uz brīvību, tiesības uz taisnīgu tiesu un tiesības uz aizstāvību. Tā būtu atbilstīgi jāīsteno.

(42) Šīs direktīvas noteikumi, kas atbilst [ECPAK] garantētajām tiesībām, būtu jāinterpretē un jāīsteno saskaņā ar minētajām tiesībām, kā tās interpretētas Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā."

8 Šīs direktīvas 1. pants "Priekšmets" ir formulēts šādi:

"Šī direktīva paredz noteikumus par aizdomās turēto vai apsūdzēto personu tiesībām uz informāciju par viņu tiesībām kriminālprocesā un par viņiem izvirzīto apsūdzību. [..]"

9 Minētās direktīvas 2. panta "Darbības joma" 1. punktā ir noteikts:

"Šo direktīvu piemēro no brīža, kad dalībvalsts kompetentās iestādes ir informējušas personas par to, ka viņas tiek turētas aizdomās vai ir apsūdzētas par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, līdz brīdim, kad process ir pabeigts, par ko uzskata brīdi, kad ir galīgi noteikts, vai aizdomās turētais vai apsūdzētā

persona ir izdarījusi noziedzīgo nodarījumu, tostarp attiecīgos gadījumos sprieduma pieņemšanu un jebkādu pārsūdzību izskatīšanu."

10 Šīs pašas direktīvas 3. pantā "Tiesības uz informāciju par tiesībām" ir paredzēts:

"1. Dalībvalstis nodrošina, lai aizdomās turētie vai apsūdzētās personas nekavējoties saņemtu informāciju vismaz par šādām procesuālajām tiesībām, kā tās piemērojamas saskaņā ar valsts tiesību aktiem, lai nodrošinātu minēto tiesību efektīvu īstenošanu:

[..]

d) tiesībām uz mutisku un rakstisku tulkojumu;

[..].

2. Dalībvalstis nodrošina, lai 1. punktā paredzētā informācija tiek sniegta mutiski vai rakstveidā vienkāršā un saprotamā valodā, ņemot vērā jebkādas neaizsargātu aizdomās turēto vai neaizsargātu apsūdzēto personu īpašās vajadzības."

Portugāles tiesības

11 *Código do Processo Penal* (Kriminālprocesa kodekss; turpmāk tekstā – "*CPP*") 92. panta "Procesuālo aktu un darbību valoda un tulka nodrošināšana" 1. un 2. punktā ir noteikts:

"1. Procesuālajos aktos un darbībās, kas norisinās gan rakstveidā, gan mutvārdos, lieto portugāļu valodu, pretējā gadījumā tie nav spēkā.

2. Ja kriminālprocesā ir iesaistīta persona, kura nesaprot portugāļu valodu vai tajā nerunā, tai bez maksas nodrošina attiecīgu tulku [..]."

12 Saskaņā ar *CPP* 120. pantu:

"1. Par jebkuru spēkā neesamības pamatu, kas atšķiras no iepriekšējā pantā minētajiem, attiecīgajām personām ir jāceļ iebilde, un šiem pamatiem ir piemērojami šajā un nākamajā pantā paredzētie noteikumi.

2. Papildus situācijām, kas paredzētas citās tiesību normās, turpmāk minētās situācijas veido spēkā neesamības pamatus, par kuriem ir jāceļ iebilde:

[..]

c) tulka nenodrošināšana gadījumos, kad likumā šāda nodrošināšana ir atzīta par obligātu.

[..]

3. Par iepriekšējos punktos minētajiem spēkā neesamības pamatiem ir jāceļ iebilde:

a) procesuālā akta un darbības, kurā piedalās attiecīgā persona, spēkā neesamības gadījumā – pirms attiecīgā akta un darbības pabeigšanas;

[..].”

13 *CPP* 122. panta “Spēkā neesamības atzīšanas sekas” 1. punktā ir noteikts:

“Spēkā neesamības pamati padara par spēkā neesošu procesuālo aktu un darbību, kurā tie ir konstatēti, kā arī aktus un darbības, kuri ir atkarīgi no šī procesuālā akta vai darbības vai kurus šie pamati var ietekmēt.”

14 *CPP* 196. pants par “Identitātes un dzīvesvietas deklarāciju” (*Termo de Identidade e Residência*; turpmāk tekstā – “IDD”) ir formulēts šādi:

“1. Tiesu iestāde vai kriminālpolicijas struktūra procedūras ietvaros attiecībā uz ikvienu apsūdzēto sagatavo [IDD], pat ja šī persona jau ir identificēta [..].

2. Apsūdzētais [..] norāda savu dzīvesvietu, darbavietu vai citu domicilu pēc savas izvēles.

3. Deklarācijā norāda, ka aizdomās turētajam, kurš kriminālprocesa ietvaros kļuvis par apsūdzēto, ir paziņota šāda informācija un pienākumi:

a) pienākums ierasties kompetentajā iestādē vai būt tai pieejamam likumā paredzētajos gadījumos vai tad, kad viņš ir pienācīgi uzaicināts tajā ierasties;

b) pienākums nemainīt dzīvesvietu vai neatstāt to ilgāk par piecām dienām, nepaziņojot jaunu dzīvesvietu vai savu atrašanās vietu;

c) ka turpmākie paziņojumi tiks nosūtīti pa parasto pastu uz 2. punktā norādīto adresi, ja vien aizdomās turētais, kurš kriminālprocesa ietvaros kļuvis par apsūdzēto, nepaziņo citu adresi, iesniedzot vai ierakstītā vēstulē nosūtot pa pastu lūgumu tās tiesas sekretariātam, kurā tobrīd atrodas lietas materiāli;

d) ka iepriekšējos apakšpunktos paredzēto noteikumu neizpildes gadījumā viņu drīkst pārstāvēt advokāts visās procesuālajās darbībās, kurās viņam ir tiesības vai pienākums piedalīties personīgi, kā arī drīkst rīkot tiesas sēdi bez viņa klātbūtnes [..];

e) ka notiesāšanas gadījumā [IDD] zaudē spēku tikai soda izciešanas brīdī.

[..]”

Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

15 2019. gada 10. jūlijā Moldovas pilsonim TL, kurš nepārvalda portugāļu valodu, Portugālē tika izvirzīta apsūdzība par pretošanos amatpersonai un vardarbību pret to, par bīstamu sauszemes transportlīdzekļa vadīšanu un braukšanu bez likumā noteiktā kārtībā iegūtas vadītāja apliecības. Protokols par apsūdzības celšanu tika iztulkots rumāņu valodā, kas ir Moldovas oficiālā valoda.

16 Tajā pašā dienā kompetentās iestādes sagatavoja IDD, neiesaistoties tulkam un šo dokumentu neiztulkojot rumāņu valodā.

17 Ar 2019. gada 11. jūlija spriedumu, kas 2019. gada 26. septembrī stājies likumīgā spēkā, TL tika piespriests trīs gadu nosacīts brīvības atņemšanas sods, kā arī papildu sods – aizliegums 12 mēnešus vadīt mehāniskos transportlīdzekļus un 80 dienu naudas sods ar likmi 6 EUR dienā, proti, kopumā 480 EUR. Tiesas sēdē sprieduma pasludināšanai TL saņēma juriskonsulta, kā arī tulka palīdzību.

18 Lai izpildītu 2019. gada 11. jūlija spriedumā noteikto nosacītas notiesāšanas režīmu, kompetentās iestādes nesekmīgi centās sazināties ar TL adresē, kas norādīta IDD.

19 Tad ar *Tribunal Judicial da Comarca de Beja* (Bežas rajona pirmās instances tiesa) 2021. gada 7. janvāra rīkojumu, kas 2021. gada 12. janvārī nosūtīts uz IDD norādīto adresi, TL tika uzaicināts ierasties tiesā, lai tiktu uzklausīts par to, ka nav ievērojis 2019. gada 11. jūlija spriedumā noteiktos ar nosacītas notiesāšanas režīmu saistītos pienākumus. 2021. gada 6. aprīlī uz šo pašu adresi tika nosūtīts jauns paziņojums par šo rīkojumu. Abi šie paziņojumi bija portugāļu valodā.

20 Tā kā norādītajā datumā TL tiesā neieradās, tiesa ar 2021. gada 9. jūnija rīkojumu atcēla nosacīto brīvības atņemšanas sodu. Šis rīkojums, kas 2021. gada 25. jūnijā portugāļu valodā tika nosūtīts TL uz IDD norādīto adresi, kā arī viņa juriskonsultam, likumīgā spēkā stājās 2021. gada 20. septembrī.

21 2021. gada 30. septembrī TL tika aizturēts viņa jaunajā adresē soda izpildīšanas nolūkā. Kopš šī datuma viņš atrodas ieslodzījuma vietā.

22 Pēc jauna advokāta pieaicināšanas 2021. gada 11. oktobrī TL 2021. gada 18. novembrī iesniedza prasības pieteikumu, lai panāktu, ka tiek konstatēta IDD, 2021. gada 7. janvāra rīkojuma, ar ko viņš bija aicināts ierasties tiesā, kā arī 2021. gada 9. jūnija rīkojuma par nosacītas notiesāšanas atcelšanu spēkā neesamība.

23 Šī prasības pieteikuma pamatojumam TL norādīja, ka, ņemot vērā dzīvesvietas maiņu pēc IDD sagatavošanas, viņš nebija sasniedzams tajā norādītajā adresē un tādējādi nebija varējis saņemt paziņojumus par šiem rīkojumiem. Viņš precizēja, ka par dzīvesvietas maiņu neesot paziņojis, jo neesot zinājis par pienākumu to darīt, kā arī par šī pienākuma neizpildes sekām, jo IDD, kurā bija noteikts šis pienākums un tā neizpildes sekas, nebija viņam iztulkota rumāņu valodā. Turklāt ne šajā gadījumā, ne apsūdzības raksta sagatavošanā neesot piedalījies tulks. Visbeidzot – ne 2021. gada 7. janvāra rīkojums, ar kuru viņš ir aicināts ierasties tiesā pēc pienākumu, kas izriet no nosacītas notiesāšanas režīma, neizpildes, ne 2021. gada 9. jūnija rīkojums par nosacītas notiesāšanas atcelšanu neesot ticis iztulkots valodā, kurā viņš runā vai kuru saprot.

24 Saņēmusi minēto prasības pieteikumu pirmajā instancē, *Tribunal Judicial da Comarca de Beja* (Bežas rajona pirmās instances tiesa) to noraidīja, jo, lai gan TL norādītie procesuālie pārkāpumi bija konstatēti, tie bija uzskatāmi par novērstiem, jo attiecīgā persona par tiem nebija cēlusi iebildi *CPP* 120. panta 3. punktā paredzētajos termiņos.

25 Iesniedzējtiesai, kurā par šo pirmās instances nolēmumu ir iesniegta apelācijas sūdzība, ir šaubas par šīs valsts tiesību normas saderību ar Direktīvu 2010/64 un Direktīvu 2012/13, aplūkojot tās kopā ar ECPAK 6. pantu.

26 Pirmkārt, šī tiesa konstatē, ka šīs direktīvas vēl nav transponētas Portugāles tiesībās, lai gan katras no tām transponēšanas termiņš ir beidzies. Tā tomēr uzskata, ka minētajām atbilstošajām šo direktīvu tiesību normām ir jāatzīst tieša iedarbība, un tādējādi tās ir tieši piemērojamas pamatlietā, jo tās ir beznosacījumu, pietiekami skaidras un precīzas un piešķir privātpersonām tiesības uz mutisko tulkošanu, rakstiskajiem tulkojumiem un informāciju kriminālprocesā.

27 Otrkārt, iesniedzējtiesa uzskata, ka pamatlietā aplūkotie akti, proti, IDD, kā arī 2021. gada 7. janvāra rīkojums, ar kuru TL ir aicināts ierasties tiesā, un 2021. gada 9. jūnija rīkojums par nosacītas notiesāšanas atcelšanu, ietilpst jēdzienā "būtiski dokumenti" Direktīvas 2010/64 3. panta 1. un 2. punkta izpratnē, ņemot vērā, cik lielā mērā šāda veida akti ir nozīmīgi aizdomās turēto, kuri kriminālprocesa ietvaros kļuvuši par apsūdzētajiem, tiesībām uz aizstāvību, un ņemot vērā tajos sniegto procesuālo informāciju. Šādā kontekstā tā it īpaši uzsver, ka ar IDD starpniecību attiecīgajai personai tiek paziņota informācija par tās pienākumiem saistībā ar dzīvesvietu un it īpaši pienākums iestādēm paziņot par visām adreses maiņām.

28 Ņemot vērā šos apsvērumus, iesniedzējtiesa vaicā, vai tai ir jāatturas piemērot pamatlietā aplūkotie valsts tiesību akti, ciktāl tajos ir paredzēts, kā šajā gadījumā, ka par procesuāliem trūkumiem, kas ir saistīti ar tulka nenodrošināšanu un būtisku dokumentu rakstiska tulkojuma nenodrošināšanu attiecīgajai personai saprotamā valodā, iebilde ir jāceļ noteiktos termiņos, kuru neievērošanas rezultātā iestājas noilgums.

29 Šādos apstākļos *Tribunal da Relação de Évora* (Evoras apelācijas tiesa, Portugāle) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai [..] Direktīvas 2010/64 1.–3. pantu un [..] Direktīvas 2012/13 3. pantu atsevišķi vai kopsakarā ar [ECPAK] 6. pantu var interpretēt tādējādi, ka tiem nav pretrunā tāda valsts tiesību norma, saskaņā ar kuru, pirmkārt, tulka un būtisku procesuālu dokumentu rakstiska tulkojuma nenodrošināšana aizdomās turētajam, kurš kriminālprocesa ietvaros kļuvis par apsūdzēto, kurš nesaprot procesa valodu, ir relatīvs pamats procesuālo aktu un darbību spēkā neesamībai – kas ir atkarīga no attiecīgas iebildes celšanas – un, otrkārt, saskaņā ar kuru šādi trūkumi var tikt novērsti ar laika ritumu?"

Par lūgumu piemērot steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedību

30 Iesniedzējtiesa lūdza šim lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu piemērot steidzamības prejudiciāla nolēmuma tiesvedību, kas ir paredzēta Eiropas Savienības Tiesas statūtu 23.a panta pirmajā daļā un Tiesas Reglamenta 107. pantā.

31 Šajā gadījumā ir jākonstatē, ka šīs tiesvedības piemērošanai paredzētie nosacījumi ir izpildīti.

32 Pirmkārt, lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Direktīvas 2010/64 un Direktīvas 2012/13 noteikumus LESD trešās daļas V sadaļā paredzētajās jomās, kas attiecas uz brīvības, drošības un tiesiskuma telpu. Tādējādi šo lūgumu var izskatīt steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā.

33 Otrkārt, runājot par kritēriju, kas attiecas uz steidzamību, no pastāvīgās judikatūras izriet, ka šis kritērijs ir izpildīts, ja attiecīgā persona pamatlietā lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegšanas dienā atrodas apcietinājumā un tās paturēšana apcietinājumā ir atkarīga no pamatlietas risinājuma (spriedums, 2022. gada 28. aprīlis, C un CD (Juridiskie šķēršļi lēmuma par nodošanu izpildei), C-804/21 PPU, EU:C:2022:307, 39. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

34 No iesniedzējtiesas sniegtā faktu apraksta izriet, ka lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegšanas dienā TL, kas ir attiecīgā persona pamatlietā, faktiski atradās apcietinājumā.

35 Turklāt iesniedzējtiesa jautā Tiesai, vai ar Savienības tiesībām ir saderīgi, ka tādos apstākļos kā pamatlietā aplūkotie tiek piemēroti valsts tiesību akti, saskaņā ar kuriem, lai pastāvētu iespēja celt iebildi par dažiem trūkumiem, kas ir radušies kriminālprocesā un kas it īpaši ir izraisījuši attiecīgajai personai piespriestas nosacītas notiesāšanas atcelšanu, ir jābūt ievērotiem noteiktiem termiņiem, līdz ar to šī tiesa atkarībā no Tiesas sniegtās atbildes uz uzdoto jautājumu varētu būt spiesta atcelt aktus, kuros ir trūkumi, un tādējādi izdot rīkojumu par TL atbrīvošanu no ieslodzījuma.

36 Šādos apstākļos Tiesas pirmā palāta 2022. gada 12. maijā pēc tiesneses referentes priekšlikuma, uzklausījusi ģenerāladvokātu, nolēma apmierināt iesniedzējtiesas lūgumu šim lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu piemērot steidzamības tiesvedību.

Par prejudiciālo jautājumu

37 LESD 267. pantā paredzētajā sadarbības procedūrā, lai gan formāli iesniedzējtiesa ir ierobežojusi savu jautājumu tikai ar vienas konkrētas Savienības tiesību normas interpretāciju, šis apstāklis nav šķērslis, lai Tiesa tai sniegtu visus šo tiesību interpretācijas elementus, kas var būt noderīgi tajā izskatāmās lietas izspriešanai, neatkarīgi no tā, vai šī tiesa uz tiem ir atsaukusies savu jautājumu formulējumā. Šajā ziņā Tiesai no visas valsts tiesas sniegtās informācijas – it īpaši no iesniedzējtiesas nolēmuma pamatojuma – ir jānošķir minēto tiesību elementi, kuriem, ņemot vērā pamatlietas priekšmetu, ir nepieciešama interpretācija (spriedums, 2021. gada 15. jūlijs, *DocMorris*, C-190/20, EU:C:2021:609, 23. punkts un tajā minētā judikatūra).

38 Tā kā prejudiciālais jautājums attiecas uz Direktīvas 2010/64 1.–3. pantu un Direktīvas 2012/13 3. pantu, aplūkojot tos atsevišķi vai kopā ar ECPAK 6. pantu, jāatgādina, pirmkārt, ka šī tiesību norma garantē tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu un tiesību uz aizstāvību ievērošanu, kas saskaņā ar šo 6. panta 3. punktu ietver ikviena apsūdzētā tiesības nekavējoties un detalizēti tikt informētam valodā, kurā viņš runā vai kuru saprot, par viņam izvirzītās apsūdzības raksturu un iemeslu, kā arī saņemt bezmaksas tulka palīdzību, ja viņš nerunā tiesas sēdē lietotajā valodā vai nesaprot to.

39 Otrkārt, Hartas 52. panta 3. punktā ir precizēts – ciktāl tajā ir ietvertas tiesības, kas atbilst ECPAK garantētajām tiesībām, to nozīme un tvērums ir tādi paši kā tām, kuras ir piešķirtas šajā konvencijā. Turklāt saskaņā ar skaidrojumiem attiecībā uz Hartas 47. pantu un 48. panta 2. punktu, kas, kā izriet no LES 6. panta 1. punkta trešās daļas un Hartas 52. panta 7. punkta, ir jāņem vērā tās interpretācijai, šīs tiesību normas atbilst attiecīgi ECPAK 6. panta 1. punktam un 6. panta 2. un 3. punktam (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 23. novembris, IS (Rīkojuma par prejudiciālu jautājumu uzdošanu prettiesiskums), C-564/19, EU:C:2021:949, 101. punkts).

40 Turklāt, runājot par pamatlietā aplūkoto direktīvu interpretāciju, jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 2010/64 5.–7., 9. un 33. apsvērumu un 1. pantu, kā arī Direktīvas 2012/13 5., 7., 8., 10. un 42. apsvērumu un 1. pantu šo direktīvu mērķis ir noteikt kopējus minimālos noteikumus par to procesuālo tiesību un garantiju aizsardzību, kas izriet no Hartas 47. panta un 48. panta 2. punkta, kā arī no ECPAK 6. panta, it īpaši mutiskās un rakstiskās tulkošanas un informācijas sniegšanas jomās kriminālprocesā, un ka šie noteikumi ir jāinterpretē un jāīsteno saskanīgi ar šīm tiesībām un garantijām nolūkā veicināt savstarpējo uzticēšanos dalībvalstu krimināltiesību sistēmai, lai palielinātu tiesu iestāžu sadarbības efektivitāti šajā jomā.

41 Tādējādi Direktīvas 2010/64 2. panta 1. punktā ir noteikts, ka dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajām vai apsūdzētajām personām, kuras nesaprot attiecīgajā kriminālprocesā lietoto valodu vai nerunā tajā, nekavējoties tiek nodrošināts mutiskais tulkojums kriminālprocesā izmeklēšanas un tiesu iestādēs, bet šīs direktīvas 3. panta 1. punktā ir paredzēts, ka tās nodrošina, lai aizdomās turētajām vai apsūdzētajām personām, kuras nesaprot šo valodu, pieņemamā termiņā tiktu sniegts visu to dokumentu rakstiskais tulkojums, kuri ir būtiski, lai nodrošinātu, ka tās spēj īstenot savas tiesības uz aizstāvību, un lai nodrošinātu lietas taisnīgu izskatīšanu. Direktīvas 2012/13 3. panta 1. punkta d) apakšpunktā savukārt ir noteikts, ka dalībvalstis nodrošina, lai aizdomās turētie vai apsūdzētie nekavējoties saņemtu informāciju par to tiesībām uz mutisku un rakstisku tulkojumu, lai nodrošinātu minēto tiesību efektīvu īstenošanu.

42 Tādējādi ir jākonstatē, pirmkārt, ka pamatlietā tiek aplūkots it īpaši Direktīvas 2010/64 2. panta 1. punkts un 3. panta 1. punkts, kā arī Direktīvas 2012/13 3. panta 1. punkta d) apakšpunkts un, otrkārt, ka šajās tiesību normās ir konkretizētas pamattiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu un tiesību uz aizstāvību ievērošanu, kas ir nostiprinātas Hartas 47. pantā un 48. panta 2. punktā, un tās ir jāinterpretē, ņemot vērā šos pēdējos minētos.

43 Šādos apstākļos ir jāuzskata, ka iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 2010/64 2. panta 1. punkts un 3. panta 1. punkts, kā arī Direktīvas 2012/13 3. panta 1. punkta d) apakšpunkts, aplūkojot tos kopā ar Hartas 47. pantu un 48. panta 2. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru, pirmām kārtām, iebildi par minētajās šo direktīvu tiesību normās nostiprināto tiesību pārkāpumu pienācīgi var celt tikai šo tiesību adresāts un, otrām kārtām, par šo pārkāpumu iebildi var celt noteiktajā termiņā, kuru neievērojot, iestājas noilgums.

44 Šajā ziņā vispirms ir jānorāda, ka no iesniedzējtiesas lēmuma izriet, ka IDD sagatavošanas laikā TL nav saņēmis tulka palīdzību un ka šis dokuments viņam netika iztulkots valodā, kurā viņš runā vai kuru saprot. Turklāt ne 2021. gada 7. janvāra rīkojums, ar ko viņš tika uzaicināts ierasties tiesā, jo nebija izpildīti pienākumi, kuri izriet no nosacītas notiesāšanas režīma, ne 2021. gada 9. jūnija rīkojums par nosacītas notiesāšanas atcelšanu nebija iztulkoti TL saprotamā valodā.

45 Turpinot – lai gan iesniedzējtiesas nolēmumā nav skaidri minēts, ka TL apsūdzības izvirzīšanas laikā netika informēts par viņa tiesībām uz tulka palīdzību un uz kriminālprocesa, kas pret viņu uzsākts, būtisko dokumentu rakstveida tulkojumu, tomēr ir skaidrs, ka iesniedzējtiesa balstās uz netiešu pieņēmumu, ka šāda informācija netika sniegta, tādēļ tā Tiesai uzdod jautājumu ne vien par Direktīvas 2010/64 interpretāciju, bet arī par Direktīvas 2012/13 interpretāciju.

46 Visbeidzot – šajā pašā lēmumā ir precizēts, ka pamatlietas faktiskajiem apstākļiem piemērojamajā *CPP* 92. panta 2. punktā ir noteikts pienākums norīkot tulku procesos, kuros ir iesaistīta persona, kas nezina vai nepārvalda portugāļu valodu, un ka saskaņā ar *CPP* 120. pantu tulka nenorīkošana

akta sagatavošanā, kurā piedalās attiecīgā persona, var izraisīt šī akta spēkā neesamību ar diviem nosacījumiem, pirmkārt, ka lūgumu par spēkā neesamību ir paudusi šī persona un, otrkārt, ka šis lūgums ir iesniegts pirms minētā akta pabeigšanas.

47 Tādējādi, ņemot vērā šo kontekstu, ir jāizskata jautājums, kas ir pārformulēts šī sprieduma 43. punktā.

48 Lai atbildētu uz šo jautājumu, svarīgi ir konstatēt, pirmkārt, ka pat tad, ja Direktīvas 2010/64 2. panta 1. punkts un 3. panta 1. punkts, kā arī Direktīvas 2012/13 3. panta 1. punkta d) apakšpunkts nav transponēti Portugāles tiesību sistēmā vai ir transponēti nepilnīgi, kas ir gadījums, kuru iesniedzējtiesa uzskata par pierādītu, lai gan Portugāles valdība to, šķiet, apstrīd, TL var atsaukties uz no šīm tiesību normām izrietošajām tiesībām, jo tām, kā to ir norādījusi gan šī tiesa, gan visas ieinteresētās personas, kas iestājušās lietā tiesvedībā Tiesā, ir tieša iedarbība.

49 Jāatgādina, ka visos gadījumos, kad direktīvas noteikumi to satura ziņā ir beznosacījumu un pietiekami precīzi, privātpersonām ir tiesības uz tiem atsaukties valsts tiesās pret attiecīgo dalībvalsti, ja tā nav transponējusi direktīvu noteiktajā termiņā valsts tiesībās vai ja tā to nepareizi transponējusi (spriedums, 2021. gada 14. janvāris, *RTS infra* un *Aannemingsbedrijf Norré-Behaegel*, C-387/19, EU:C:2021:13, 44. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

50 Šajā ziņā Tiesa precizē, ka Savienības tiesību norma ir, pirmām kārtām, beznosacījuma, ja tajā ir noteikts pienākums, kas nav nedz saistīts ar kādu nosacījumu, nedz arī tā izpildes vai seku ziņā pakārtots kādam Savienības iestāžu vai dalībvalstu aktam, un, otrām kārtām, ir pietiekami precīza, lai uz to varētu atsaukties privātpersona un tiesa to piemērotu, ja tajā nepārprotami ir noteikts pienākums (spriedums, 2021. gada 14. janvāris, *RTS infra* un *Aannemingsbedrijf Norré-Behaegel*, C-387/19, EU:C:2021:13, 46. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

51 Tiesa turklāt nosprieda – pat ja direktīva atstāj dalībvalstīm zināmu rīcības brīvību, pieņemot tās īstenošanas kārtību, šīs direktīvas norma var tikt uzskatīta par tādu, kurai ir beznosacījuma un precīzs raksturs, ja ar to dalībvalstīm nepārprotami ir noteikts pienākums sasniegt precīzu rezultātu un nav paredzēts neviens nosacījums attiecībā uz tajā paredzētā noteikuma piemērošanu (spriedums, 2021. gada 14. janvāris, *RTS infra* un *Aannemingsbedrijf Norré-Behaegel*, C-387/19, EU:C:2021:13, 47. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

52 Tā kā Direktīvas 2010/64 2. panta 1. punktā un 3. panta 1. punktā, kā arī Direktīvas 2012/13 3. panta 1. punkta d) apakšpunktā, kā ģenerāladvokāts to ir norādījis secinājumu 58.–62. punktā, precīzi un bez nosacījumiem ir noteikts aizdomās turēto vai apsūdzēto tiesību saņemt tulka un būtisku dokumentu rakstveida tulkojuma pakalpojumus, kā arī tikt informētam par abām šīm tiesībām saturs un apjoms, ir jāuzskata, ka šīm tiesību normām ir tieša iedarbība, līdz ar to ikviena persona, kam ir šīs tiesības, var uz tām atsaukties pret dalībvalsti valsts tiesās.

53 Otrkārt, jānorāda, ka trīs pamatlietā aplūkotie procesuālie akti, proti, IDD, 2021. gada 7. janvāra rīkojums, ar ko TL ir aicināts ierasties tiesā, un 2021. gada 9. jūnija rīkojums par nosacītas notiesāšanas atcelšanu, ietilpst Direktīvas 2010/64 un Direktīvas 2012/13 piemērošanas jomā un ir būtiski dokumenti, kuru rakstisks tulkojums būtu bijis jānodrošina TL saskaņā ar pirmās no šīm direktīvām 3. panta 1. punktu.

54 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 2010/64 1. panta 2. punktu, kā arī Direktīvas 2012/13 2. panta 1. punktu, tajos atzītās tiesības ir piemērojamas personām kopš brīža, kad dalībvalsts kompetentās iestādes tās ir informējušas, ka tās tiek turētas aizdomās vai apsūdzētas par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, līdz brīdim, kad kriminālprocess – tostarp attiecīgā gadījumā iztiesāšana un jebkādu pārsūdzību izskatīšana – ir pabeigts un ir galīgi noteikts, vai aizdomās turētais vai apsūdzētais ir izdarījis noziedzīgu nodarījumu, kurā tas tiek vainots.

55 Tādējādi no iepriekšējā punktā minētajām tiesību normām izriet, ka šīs direktīvas ir paredzēts piemērot tiesvedībām, ciktāl to mērķis ir noteikt, vai aizdomās turētais vai apsūdzētais ir izdarījis noziedzīgu nodarījumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 16. decembris, AB u.c. (Amnestijas atsaukšana), C-203/20, EU:C:2021:1016, 69. punkts).

56 Savukārt procedūra, kuras priekšmets nav personas kriminālatbildības noteikšana, piemēram, leģislatīva rakstura procedūra par amnestijas atsaukšanu, vai tiesvedība, kuras mērķis ir pārbaudīt šīs atsaukšanas atbilstību valsts konstitūcijai, nevar ietilpt Direktīvas 2012/13 piemērošanas jomā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 16. decembris, AB u.c. (Amnestijas atsaukšana), C-203/20, EU:C:2021:1016, 70. un 71. punkts).

57 Tāpat arī īpaša procedūra, piemēram, procedūra, kuras priekšmets ir tāda citas dalībvalsts tiesas pasludināta galīga sprieduma atzīšana, kura rakstisku tulkojumu attiecīgā persona jau ir saņēmusi saskaņā ar Direktīvas 2010/64 3. pantu, neietilpst šīs direktīvas piemērošanas jomā, ciktāl, pirmkārt, šāda procedūra pēc definīcijas notiek pēc tam, kad ir galīgi ticis noskaidrots, vai aizdomās turētā vai apsūdzētā persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, kurā tā tiek vainota, un attiecīgā gadījumā pēc tās notiesāšanas, un, otrkārt, jauns šī tiesas nolēmuma tulkojums nav vajadzīgs, lai aizsargātu attiecīgās personas tiesības uz aizstāvību vai tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, un līdz ar to, ņemot vērā minētās direktīvas mērķus, nav attaisnojams (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 9. jūnijs, *Balogh*, C-25/15, EU:C:2016:423, 37.–40. punkts).

58 Šādā kontekstā, kā tas it īpaši ir noteikts Direktīvas 2010/64 14., 17. un 22. apsvērumā, tās mērķis ir garantēt aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem, kas nerunā vai nesaprot tiesvedības valodu, tiesības uz mutisko tulkojumu un rakstisko tulkojumu, atvieglojot šo tiesību īstenošanu, lai šīm personām nodrošinātu lietas taisnīgu izskatīšanu. Tādējādi šīs direktīvas 3. panta 1. un 2. punktā ir paredzēts, ka dalībvalstis nodrošina, ka šīm personām saprātīgos termiņos ir pieejams visu būtisko dokumentu rakstisks tulkojums, kas ietver it īpaši visus lēmumus par brīvības atņemšanu, visas apsūdzības vai apsūdzības rakstus un visus attiecībā uz tām izdotus spriedumus, lai tās varētu īstenot savas tiesības uz aizstāvību un lai tiktu nodrošināta lietas taisnīga izskatīšana (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 9. jūnijs, *Balogh*, C-25/15, EU:C:2016:423, 38. punkts).

59 Jākonstatē, ka pretēji situācijām, kādas aplūkotas lietās, kurās ir pasludināts 2021. gada 16. decembra spriedums AB u.c. (Amnestijas atsaukšana) (C-203/20, EU:C:2021:1016) un 2016. gada 9. jūnija spriedums *Balogh* (C-25/15, EU:C:2016:423), trīs pamatlietā aplūkotie procesuālie akti, kā to būtībā ir norādījusi gan iesniedzējtiesa, gan visas attiecīgās personas, kas ir iestājušās lietā Tiesā, ir daļa no procedūras, kurā ir konstatēta TL kriminālatbildība, un Direktīvas 2010/64 un Direktīvas 2012/13 piemērošana šiem aktiem ir pilnībā attaisnota ar šo direktīvu mērķiem.

60 Tādējādi, runājot, pirmkārt, par IDD, no iesniedzējtiesas lēmuma, kā arī no *CPP* 196. panta izriet, ka šī deklarācija, kas kopš apsūdzības celšanas ir sagatavota personai kā kriminālprocesa posms, ir iepriekšējs obligāts pasākums, kura rezultātā šai personai tiek noteikta virkne pienākumu un kurš

izraisa arī procesuālas sekas šo pienākumu neizpildes gadījumā, un ļauj tostarp kompetentajām iestādēm uzzināt adresi, kurā minētajai personai ir jābūt tām pieejamai, turklāt pastāvot pienākumam ziņot par jebkādām izmaiņām šajā ziņā. Šis obligātais pasākums paliek spēkā līdz tā soda izciešanas beigām, kāds šai pašai personai attiecīgā gadījumā ir piespriests. Tādējādi minētā obligātā pasākuma neievērošana var izraisīt piespriestā nosacītā soda atcelšanu. Ņemot vērā būtiskos pienākumus un sekas, kas attiecīgajai personai izriet no IDD visā kriminālprocesa gaitā, un to, ka tā par šo pienākumu un šīm sekām ir informēta ar šo deklarāciju, šāds dokuments, kā to pamatoti uzskata iesniedzējtiesa, ir būtisks dokuments Direktīvas 2010/64 3. panta 1. un 2. punkta izpratnē – šī panta 3. punktā turklāt ir precizēts, ka "par to, vai kāds cits dokuments uzskatāms par būtisku, katrā konkrētajā gadījumā lemj kompetentās iestādes".

61 Tādējādi saskaņā ar Direktīvas 2010/64 2. panta 1. punktu un 3. panta 1. punktu TL bija tiesības uz IDD rakstisku tulkojumu, kā arī uz tulka palīdzību šīs deklarācijas sagatavošanā. Turklāt saskaņā ar Direktīvas 2012/13 3. panta 1. punkta d) apakšpunktu TL bija tiesības tikt informētam par šīm tiesībām. Pēdējā minētajā aspektā no pēdējās minētās direktīvas 19. apsvēruma izriet – lai savas procesuālās tiesības varētu īstenot praktiski un efektīvi, tajā paredzētā informācija procesa gaitā ir jāsniedz savlaicīgi un ne vēlāk kā pirms aizdomās turētā vai apsūdzētā pirmās oficiālās pratināšanas.

62 Lai gan Portugāles valdība tiesas sēdē Tiesā norādīja, ka parasti iepriekšējā punktā minētajās tiesību normās paredzētās tiesības ir ievērotas kriminālprocesos, kas Portugālē notiek pret personām, kuras nesaprot portugāļu valodu, no iesniedzējtiesas lēmuma tomēr izriet, ka tā tas nav bijis pamatlietā aplūkotajā situācijā, jo TL nebija informēts par *CPP* 196. pantā paredzēto pienākumu nemainīt dzīvesvietu, nepaziņojot savu jauno adresi, un ka tādējādi viņš nav varējis izpildīt šo pienākumu. No tā izriet, ka kompetentās iestādes, lai īstenotu ar nosacītas notiesāšanas režīmu saistītos pienākumus, nesekmīgi bija centušās sazināties ar viņu IDD norādītajā adresē. Tāpat arī 2021. gada 7. janvāra rīkojums, ar ko viņš bija aicināts ierasties tiesā pēc šo pienākumu neizpildes, un 2021. gada 9. jūnija rīkojums par nosacītas notiesāšanas atcelšanu tika paziņots uz šo adresi, nevis uz jaunās dzīvesvietas adresi, liedzot TL iespēju uzzināt par šiem rīkojumiem.

63 Otrkārt, ir jākonstatē, kā to ir norādījusi Portugāles valdība un Komisija, ka minētie rīkojumi ir procesuāli akti, kas papildina attiecīgās personas notiesāšanu un kas ir kriminālprocesa sastāvdaļa Direktīvu 2010/64 un 2012/13 izpratnē.

64 Šajā ziņā Direktīvu 2010/64 un 2012/13 piemērošana procesuālajiem aktiem, kas attiecas uz iespējamu nosacīta brīvības atņemšanas soda, kāds ir piespriests attiecīgajai personai, atcelšanu, nenodrošinot iespēju saprast būtiskos dokumentus, kas ir tikuši sagatavoti kriminālprocesa gaitā, ir vajadzīga, ņemot vērā šo direktīvu mērķi nodrošināt Hartas 47. pantā nostiprināto tiesību uz taisnīgu tiesu ievērošanu, kā arī Hartas 48. panta 2. punktā garantēto tiesību uz aizstāvību ievērošanu un tādējādi stiprināt savstarpēju uzticēšanos dalībvalstu krimināltiesību sistēmām, lai palielinātu tiesu iestāžu sadarbības efektivitāti šajā jomā.

65 Šīs pamattiesības būtu apdraudētas, ja personai, kurai par noziedzīgu nodarījumu ir piespriests nosacīts brīvības atņemšanas sods, – ņemot vērā, ka nav iztulkots uzaicinājums uz tiesas sēdi vai tiesas sēdē par iespējamu šī nosacītā soda atcelšanu nav nodrošināts tulks – būtu liegta iespēja tikt uzklausītai it īpaši par iemesliem, kuru dēļ tā nav izpildījusi nosacītas notiesāšanas režīma pienākumus. Tādējādi šāda iespēja nozīmē, pirmkārt, ka attiecīgā persona saņem uzaicinājumu uz tiesas sēdi saistībā ar iespējamu nosacītas notiesāšanas režīma atcelšanu valodā, kurā tā runā vai kuru tā saprot, pretējā gadījumā nevar uzskatīt, ka tā ir tikusi pienācīgi uzaicināta uz tiesas sēdi un informēta par šī uzaicinājuma iemesliem, un, otrkārt, ka tā vajadzības gadījumā var

saņemt tulka palīdzību šajā tiesas sēdē, lai faktiski spētu paskaidrot iemeslus, kādēļ nav izpildīti ar nosacītas notiesāšanas režīmu saistītie pienākumi, jo šie iemesli attiecīgā gadījumā var būt leģitīmi un tādējādi pamatot nosacītas notiesāšanas saglabāšanu.

66 Turklāt, ciktāl lēmums par nosacītas notiesāšanas atcelšanu izraisa attiecīgajai personai piespriestā brīvības atņemšanas soda izpildi, šis lēmums ir jāiztulko arī tad, ja šī persona nerunā tiesvedības valodā vai nesaprot to, lai ļautu tai tostarp saprast iemeslus, uz kuriem ir balstīts minētais lēmums, un attiecīgā gadījumā celt prasību pret to.

67 Šo interpretāciju apstiprina Direktīvas 2010/64 uzbūve. Lai gan, pirmkārt, saskaņā ar tās 1. panta 2. punktu tā skaidri paredz "iztiesāšanu" un, otrkārt, saskaņā ar tās 3. panta 2. punktu jēdziens "būtiski dokumenti" skaidri ietver "jebkuru lēmumu par brīvības atņemšanu", būtu nekonsekventi no šīs direktīvas piemērošanas jomas izslēgt aktus, kuri attiecas uz iespējamu nosacītas notiesāšanas atcelšanu, jo šie akti galu galā var izraisīt faktisku attiecīgās personas ievietošanu ieslodzījuma vietā un tādējādi lielāku iejaukšanos tās pamattiesībās kriminālprocesa gaitā.

68 Turklāt Tiesa jau ir nospriedusi – ja procesuāls akts personai ir nosūtīts tikai attiecīgajā tiesvedības valodā, bet tā šo valodu nepārvalda, šī persona nevar saprast, kas tai tiek pārmests, un tādējādi nevar pienācīgi īstenot savas tiesības uz aizstāvību, ja nesaņem minētā akta tulkojumu valodā, kurā tā runā vai kuru tā saprot (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 12. oktobris, *Sleutjes*, C-278/16, EU:C:2017:757, 33. punkts).

69 Šajā gadījumā no iesniedzējtiesas lēmuma izriet, ka ne 2021. gada 7. janvāra rīkojums, ar ko TL tika uzaicināts ierasties tiesā, ne 2021. gada 9. jūnija rīkojums par nosacītas notiesāšanas atcelšanu netika iztulkots rumāņu valodā. Turklāt ir skaidrs, ka TL netika informēts par tiesībām saņemt šo rīkojumu rakstisku tulkojumu. Visbeidzot – no Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem neizriet, ka tiesas sēdē par pienākumu, kas izriet no nosacītas notiesāšanas režīma, neizpildi TL būtu saņēmis tulka palīdzību vai pat būtu ticis informēts par šīm tiesībām.

70 Šādos apstākļos un kā tas izriet no šī sprieduma 61. un 69. punkta, tiesības, kādas TL ir saskaņā ar Direktīvas 2010/64 2. panta 1. punktu un 3. panta 1. punktu, kā arī Direktīvas 2012/13 3. panta 1. punkta d) apakšpunktu, pamatlietā aplūkotajā kriminālprocesā ir pārkāptas.

71 Treškārt, runājot par šo pārkāpumu sekām, no iesniedzējtiesas konstatējumiem izriet, ka tiesību uz mutisku tulkojumu pārkāpums Portugāles tiesību sistēmā ir procesuālo noteikumu pārkāpums, kas saskaņā ar *CPP* 120. pantu izraisa attiecīgo procesuālo aktu relatīvu spēkā neesamību. Tomēr, pirmām kārtām, saskaņā ar šī panta 2. punkta c) apakšpunktu attiecīgajai personai ir jāceļ iebilde par attiecīgo tiesību pārkāpumu. Otrām kārtām, saskaņā ar šī paša panta 3. punkta a) apakšpunktu iebilde par procesuālo noteikumu pārkāpumu saistībā ar pieteikumu par tāda akta spēkā neesamību, kura sagatavošanā attiecīgā persona ir piedalījusies, ir jāceļ pirms šī akta pabeigšanas, pretējā gadījumā iestājas noilgums.

72 Atbildot uz jautājumu, ko tiesas sēdē uzdeva Tiesa, Portugāles valdība apstiprināja, ka *CPP* 120. pants bija piemērojams arī iebilžu celšanai par pārkāpumiem, kuri izriet no tiesību uz būtisku kriminālprocesa dokumentu rakstisko tulkojumu pārkāpuma, – un tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai – tāpat kā šīs tiesību normas piemērojamība tiesību tikt informētam par tā tiesībām uz būtisku dokumentu mutisko un rakstisko tulkojumu pārkāpumam.

73 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka Direktīvas 2010/64 2. panta 5. punktā un 3. panta 5. punktā dalībvalstīm ir noteikts pienākums nodrošināt, ka saskaņā ar valsts tiesību aktos paredzētajām procedūrām attiecīgajām personām ir tiesības apstrīdēt lēmumu, ar kuru ir noteikts, ka mutiskais vai rakstiskais tulkojums nav vajadzīgs.

74 Tomēr ne šajā direktīvā, ne Direktīvā 2012/13 nav konkretizētas sekas, kādām ir jāizriet no tajā paredzēto tiesību pārkāpuma, it īpaši gadījumā, kas ir aplūkots pamatlietā, kad attiecīgā persona nav tikusi informēta ne par šāda lēmuma esamību, ne par tās tiesībām saņemt tulka palīdzību un attiecīgo dokumentu rakstisku tulkojumu, ne pat par dažu no šiem dokumentiem sagatavošanu.

75 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, ja nav konkrēta tiesiskā regulējuma attiecīgajā jomā, to tiesību īstenošanas noteikumi, kuri privātpersonām izriet no Savienības tiesībām, ir jāregulē dalībvalstu iekšējā tiesību sistēmā saskaņā ar to procesuālās autonomijas principu. Tomēr šie noteikumi nedrīkst būt mazāk labvēlīgi kā tie, kuri reglamentē līdzīgas valsts tiesībās pakļautas situācijas (līdzvērtības princips), nedz arī tādi, kuri padara faktiski neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtina Savienības tiesību sistēmā paredzēto tiesību īstenošanu (efektivitātes princips) (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 10. jūnijs, *BNP Paribas Personal Finance*, no C-776/19 līdz C-782/19, EU:C:2021:470, 27. punkts un tajā minētā judikatūra).

76 Runājot par līdzvērtības principu, – ar nosacījumu, ka iesniedzējtiesa veic vajadzīgās pārbaudes, – nekas Tiesas rīcībā esošajos lietas materiālos nenorāda, ka šis princips būtu pārkāpts, piemērojot *CPP* 120. pantu no Direktīvām 2010/64 un 2012/13 izrietošu tiesību pārkāpuma gadījumā. Šajā pantā ir reglamentēti apstākļi, kādos var tikt celta iebilde par spēkā neesamību, neatkarīgi no tā, vai šī spēkā neesamība izriet no kāda noteikuma pārkāpuma, kura pamatojums rodams valsts tiesību normās vai Savienības tiesību normās.

77 Attiecībā uz efektivitātes principu ir jāatgādina – lai gan Direktīvas 2010/64 un 2012/13 nereglamentē noteikumus, kas attiecas uz tajās paredzēto tiesību īstenošanu, šie noteikumi nedrīkst apdraudēt šajās direktīvās paredzēto mērķi nodrošināt kriminālprocesa taisnīgu norisi, kā arī aizdomās turēto un apsūdzēto tiesību uz aizstāvību ievērošanu tā laikā (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2015. gada 15. oktobris, *Covaci*, C-216/14, EU:C:2015:686, 63. punkts, kā arī 2017. gada 22. marts, *Tranca* u.c., C-124/16, C-188/16 un C-213/16, EU:C:2017:228, 38. punkts).

78 Pirmkārt, Direktīvas 2012/13 3. panta 1. punkta d) apakšpunktā valsts iestādēm noteiktais pienākums informēt aizdomās turētos un apsūdzētos par viņu tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu, kas ir paredzētas Direktīvas 2010/64 2. panta 1. punktā un 3. panta 1. punktā, ir ļoti svarīgs šo tiesību faktiskai nodrošināšanai un tādējādi Hartas 47. panta un 48. panta 2. punkta ievērošanai. Ja šāda informācija netiek sniegta, attiecīgā persona nevar zināt nedz par šo tiesību esamību un apjomu, nedz arī prasīt to ievērošanu, līdz ar to tai nav iespējas pilnībā īstenot savas tiesības uz aizstāvību un gūt labumu no taisnīgas tiesas.

79 Tādējādi, ja personai, uz kuru attiecas kriminālprocess, kas notiek valodā, kurā tā nerunā vai kuru tā nesaprot, tiktu prasīts precīzā termiņā, lai neiestātos noilgums, atsaukties uz apstākli, ka tā nav tikusi informēta par Direktīvas 2010/64 2. panta 1. punktā un 3. panta 1. punktā paredzētajām tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu, savu būtību zaudētu Direktīvas 2012/13 3. panta 1. punkta d) apakšpunktā garantētās tiesības tikt informētam un tajā pašā laikā tiktu apdraudētas šīs personas tiesības uz taisnīgu tiesu un tās tiesību uz aizstāvību ievērošanu, kas ir nostiprinātas attiecīgi Hartas 47. pantā un 48. panta 2. punktā. Ja šāda informācija netiek sniegta, minētā persona nevar zināt, ka tās tiesības uz informāciju ir pārkāptas, un tādējādi tai nebūtu iespējas atsaukties uz šo pārkāpumu.

80 Turklāt šāds secinājums tāda paša iemesla dēļ ir jāizdara arī attiecībā uz tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu, kas attiecīgi ir paredzētas Direktīvas 2010/64 2. panta 1. punktā un 3. panta 1. punktā, ja attiecīgā persona nav tikusi informēta par šo tiesību esamību un apmēru.

81 Šajā gadījumā, ciktāl, kā tas ir norādīts šī sprieduma 45. punktā, iesniedzējtiesas lēmumā nav skaidri minēts, ka TL, kad viņam tika izvirzīta apsūdzība, netika informēts par viņa tiesībām uz tulka palīdzību un pret viņu uzsāktā kriminālprocesa būtisko dokumentu rakstisku tulkojumu, iesniedzējtiesai attiecīgā gadījumā ir jāpārbauda, vai šī informācija faktiski viņam tika sniegta.

82 Otrkārt, pat ja attiecīgā persona faktiski šādu informāciju saņēma savlaicīgi, vēl ir vajadzīgs, kā ģenerāladvokāts to būtībā ir norādījis secinājumu 83.–87. punktā, lai tai būtu bijusi zināma attiecīgā būtiskā dokumenta esamība un saturs, kā arī sekas, lai tā spētu atsaukties uz tiesību uz šī dokumenta rakstisku tulkojumu vai tiesību uz mutisku tulkojumu tā sagatavošanas laikā, kas ir garantētas Direktīvas 2010/64 2. panta 1. punktā un 3. panta 1. punktā, pārkāpumu un tādējādi gūt labumu no taisnīgas tiesas, kurā ir ievērotas tās tiesības uz aizstāvību, kā tas ir prasīts Hartas 47. pantā un 48. panta 2. punktā.

83 Tādējādi efektivitātes princips būtu apdraudēts, ja termiņu, kāds valsts procesuālajā tiesību normā ir paredzēts iespējai atsaukties uz Direktīvas 2010/64 2. panta 1. punktā un 3. panta 1. punktā, kā arī Direktīvas 2012/13 3. panta 1. punkta d) apakšpunktā piešķirto tiesību pārkāpumu, sāktu skaitīt, pat pirms attiecīgā persona ir tikusi informēta valodā, kurā tā runā vai kuru tā saprot, pirmkārt, par tiesību uz mutisko un rakstisko tulkojumu esamību un apjomu un, otrkārt, par attiecīgā būtiskā dokumenta esamību un saturu, kā arī tā sekām (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2015. gada 15. oktobris, *Covaci*, C-216/14, EU:C:2015:686, 66. un 67. punkts).

84 Šajā gadījumā no iesniedzējtiesas, kas ir vienīgā, kuras kompetencē ir interpretēt valsts tiesību normas, veiktajiem konstatējumiem izriet, ka *CPP* 120. panta piemērošana pamatlietā aplūkotajai situācijai vien, kādu to, šķiet, ir veikusi pirmās instances tiesa, nevarēja nodrošināt no iepriekšējā punkta izrietošo prasību ievērošanu.

85 It īpaši no Tiesas rīcībā esošās informācijas izriet, ka saskaņā ar *CPP* 120. panta 3. punkta a) apakšpunktu par tāda akta spēkā neesamību, kura sagatavošanā attiecīgā persona piedalās, iebilde ir jāceļ pirms šī akta pabeigšanas, jo pretējā gadījumā iestājas noilgums.

86 Tas nozīmē, it īpaši saistībā ar tādu aktu kā IDD, ka personai, kas atrodas tādā situācijā kā TL, *de facto* nav iespējas atsaukties uz spēkā neesamību. Ja šī persona, kura nepārvalda kriminālprocesa valodu, nespēj saprast procesuālā akta nozīmi un tā sekas, tai nav pietiekamas informācijas, lai novērtētu vajadzību pēc tulka palīdzības tā sagatavošanas laikā vai pēc šī akta rakstiskā tulkojuma, kas var šķist kā tīra formalitāte. Turklāt iespēju celt iebildi par minētā akta spēkā neesamību nosaka, pirmkārt, arī tas, ka nav informācijas par tiesībām saņemt šādu rakstisku tulkojumu un tulka palīdzību, kā arī, otrkārt, tas, ka termiņš iebildes celšanai par šo spēkā neesamību būtībā izbeidzas nekavējoties tikai tāpēc, ka attiecīgais akts ir sagatavots.

87 Šādos apstākļos iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai tā var sniegt tādu valsts tiesiskā regulējuma interpretāciju, kas ļauj izpildīt prasības, kuras izriet no šī sprieduma 83. punkta, un tādējādi garantēt tiesību uz aizstāvību īstenošanu taisnīgā tiesā.

88 Gadījumā, ja iesniedzējtiesa uzskatītu, ka šāda pamatlietā aplūkotā valsts tiesiskā regulējuma interpretācija nav iespējama, ir jāatgādina, ka pārākuma princips valsts tiesai, kurai savas kompetences ietvaros ir jāpiemēro Savienības tiesību normas, uzliek pienākumu – ja valsts

tiesisko regulējumu nav iespējams interpretēt atbilstoši Savienības tiesību aktu prasībām – nodrošināt šo tiesību aktu prasību pilnīgu iedarbību strīdā, ko tā izskata, vajadzības gadījumā pēc savas ierosmes nepiemērojot jebkādu, pat vēlāk pieņemtu valsts tiesisko regulējumu vai praksi, kas ir pretrunā kādai Savienības tiesību normai, kam ir tieša iedarbība, bez vajadzības lūgt vai gaidīt, lai šis valsts tiesiskais regulējums vai prakse vispirms tiktu atcelta likumdošanas kārtībā vai ar kādu citu konstitūcijā paredzētu metodi (spriedums, 2022. gada 8. marts, *Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld* (Tieša iedarbība), C-205/20, EU:C:2022:168, 37. punkts).

89 Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz prejudiciālo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2010/64 2. panta 1. punkts un 3. panta 1. punkts, kā arī Direktīvas 2012/13 3. panta 1. punkta d) apakšpunkts, aplūkojot tos kopā ar Hartas 47. pantu un 48. panta 2. punktu, kā arī efektivitātes principu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru par minētajās šo direktīvu tiesību normās paredzēto tiesību pārkāpumu šo tiesību adresātam iebilde ir jāceļ noteiktā termiņā, pretējā gadījumā iestājoties noilgumam, ja šo termiņu sāk skaitīt, pat pirms attiecīgā persona ir tikusi informēta valodā, kurā tā runā vai kuru tā saprot, pirmkārt, par tiesību uz mutisko un rakstisko tulkojumu esamību un apjomu un, otrkārt, par attiecīgā būtiskā dokumenta esamību un saturu, kā arī par tā sekām.

Par tiesāšanās izdevumiem

90 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (pirmā palāta) nospriež:

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2010/64/ES (2010. gada 20. oktobris) par tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā 2. panta 1. punkts un 3. panta 1. punkts, kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2012/13/ES (2012. gada 22. maijs) par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā 3. panta 1. punkta d) apakšpunkts, aplūkojot tos kopā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantu un 48. panta 2. punktu, kā arī efektivitātes principu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru par minētajās šo direktīvu tiesību normās paredzēto tiesību pārkāpumu šo tiesību adresātam iebilde ir jāceļ noteiktā termiņā, pretējā gadījumā iestājoties noilgumam, ja šo termiņu sāk skaitīt, pat pirms attiecīgā persona ir tikusi informēta valodā, kurā tā runā vai kuru tā saprot, pirmkārt, par tiesību uz mutisko un rakstisko tulkojumu esamību un apjomu un, otrkārt, par attiecīgā būtiskā dokumenta esamību un saturu, kā arī par tā sekām.

[Paraksti]